

ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

- * EKİM DEVRİMİ 61 YAŞINDA
- * EGEMEN SINIFLARIN BUNALIMI VE SOSYAL DEMOKRASI
- * ULUSAL İŞÇİ SAĞLIĞI KONGRESİ
- * Devrimci ve Enternasyonalist Cömertliğimizin Ulaşabileceği Herşeyi Dünyaya Vereceğiz / Fidel CASTRO

TÜSTAV

Cilt/10

Kasım - 1978

Sayı/59

İÇİNDEKİLER

Büyük Ekim Devrimi 61 Yaşında	3
Barış'a / G. Pissarevskiy	5
21 Eylül 1978'den - 21 Ekim 1978'e.....	7
Baykuşlar Ötüyor	9
ABD Üsleri; Yumuşamanın Düşmanı	11
DİSK Genel Başkanı Baştürk'ün Konuşması	14
I. Ulusal İşçi Sağlığı Kongresine TSİP'in Sunduğu Tebliğ	24
Egemen Sınıfların Bunalımı ve Sosyal Demokrasi	37
Devrimci ve Enternasyonalist Cömertliğimizin Ulaşabileceği Herşeyi Dünyaya Vereceğiz!.. / Fidel Castro	58

TÜSTAV

Sahibi: *Öner Ciravoğlu* / Yazışleri Müdürü: *Yusuf Hasan Çebi*
/ Yazışma Adresi: P.K. 71 İstanbul / Yönetim ve Havale Adresi:
Öner Ciravoğlu, Başmusahip Sokak Tan Apt. 10-11 Cağaloğlu
İstanbul İ Abone Şartları: Yıllık 250, altı aylık 125 Lira. Dış ülke-
ler için iki katıdır / Dizgi: *Evren Matbaası* / Baskı: *Ze Matbaası*
/ İlan: Tam sayfa 500 Lira / Son Baskı Tarihi: 5 Kasım 1978

AÇIKLAMA

Okuyucularımız İLKE'yi bu sayıdan itibaren 25 TL. fiyatla satınalacaklar. Zorunlu olarak Dergi'nin fiyatına yaptığımız bu 5 TL.'lik ilave; kâğıt, metal vb. matbaa giderlerinin astronomik artışları nedeniyledir. İçinde bulunduğumuz koşullar; ilan almayan, sadece okuyucuların desteğiyle yaşamlarını sürdüren yayınlar için gerçekten «kriz» deyimiyle tanımlanabilir.

Bizim gibi, işçi sınıfı mücadelesini giderek artan ekonomik sorunlar içinde elden geldiğince yürütmeye çabalayan yayınların fedakârlığı biraz da okuyuculardan beklemeye hakkı olanların tek güvencesi, yine bilime bağlı olanlar olmalıdır.

Elde olmayan nedenlerle bu fiyat artışını okuyucuların hoşgöreceklarine, Dergimize bugüne dek sağlanan desteğin süreceğine inanıyoruz.

Saygılarımızla...

İLKE

BÜYÜK EKİM DEVRİMİ 61 YAŞINDA

İLKE

TARİHİN kölelik düzenini tasfiye edip, yeni bir çağı başlatan Büyük Ekim devriminin 61. yılını, tüm dünya emekçileri büyük bir coşkuyla, kazanılan başarıların gönenci ile kutluyor.

Ekim devriminden bu yana geçen her yıl, saldırgan emperyalistlerin, ırkçıların, barış düşmanlarının yenilgiden yenilgiye uğradıklarını, her geçen gün «ölüm köşesi»ne sıkıştıklarını kanıtıyor.

Büyük Ekim Devrimi sayesinde, dünya halklarının günümüzde eriştikleri olanak ve mevzilerin değerini ölçebilen uluslararası işçi hareketi, gelecekte dünyanın devrimci dönüşümünün de kanıtı olan bu konumu güçlendirmek için enternasyonalizm bayrağını yükseklerde dalgalandırmayı en temel görev olarak gündemlerinde buluyorlar.

Dünyanın bütün kıtalarından, bütün ülkelerinden ve hep bir ağızdan yükselen devrimci ses; barış düşmanlarına, sömürünün devam etmesini dileyenlere indirilen birer darbe olarak tarihin sayfalarını süslüyor. İnsanlığın topyekün kurtuluşu uğruna, bugün komünist kuruculuk çabalarını olgunlaştıran Sovyet halkı, şüphesiz bu sayfalarda başköşeyi alıyor. O, Sovyet insanları ki, milyonlarca ölü vererek insanlığı faşizm tehlikesinden kurtarmıştır. O Sovyet insanları ki, bugün barış için, nükleer bir savaşın önlenmesi için kendi refahından feragat etmek durumunu bile göze almıştır. Devrimci, enternasyonalist bir halktan bundan fazla ne istenebilir?

Ekim Devriminin 61. yaşında, tüm emekçiler böylesine iyi duygularla dolu olmanın onuru içinde, tarihin şaşmaz doğrultusunu hızlandırmak için ellerinden geleni yapıyorlar.

İran'da özgürlük bayrağı'nın altında Şah despotizmini aşağı etmek için kitleler, işkenceye zulme karşı kinlerini bilemekteler.. Latin Amerika'nın birçok ülkesinde, Uruguay'da, Şili'de Corvalan'ların sesi gümbürdüyor, kan içicilerin yüreğine korku salıyor..

Ortadoğu'da emperyalizme teslimiyeti «barış» madalyasıyla yıldızlamaya çabalayan hainler, Arap halklarının direnişine nasıl engel olabileceklerini hesaplıyorlar.

Afrika'da çığ gibi büyüyen bağımsızlık, ulusal kurtuluş hareketleri yüzkarası ırk ayrımcılığına karşı destanlar yazıyor. Afrika'nın geleceği, daha şimdiden belli olmuştur. Büyük Ekim'in yaktığı ışık, içinde insan yaşayan her bölgeyi sarıyor, insan olmanın gururunu yığınlara tattırıyor.

Ve Türkiye... Ülkemizde, azgınlaşan faşistlere karşı kararlı demokrasi mücadelesi inşa ediliyor, güçlendiriliyor. Sosyal demokrasinin yalpalamaları sürekli eleştiriliyor, uyarılıyor.

Gelecek ışıklı günleri yaratmak elbette ki Türkiye'nin de hakkıdır.

Büyük Ekim'in sıcak elini yanında hissedenden herkes, 61. yılda da yeni zaferlerin muştusunu vermeye hazırlanıyor dünyaya.

İLKE Dergisi, en sıcak duygularla tüm okuyucularına 61. yılda başarılar diliyor.

TÜSTAV

BARIŞ'A!..

G. Pissarevskiy

Her halkın ulusal bayramı, tarihindeki en önemli olayla ilgilidir. Amerikalılar, ABD'nin bağımsızlığının ilan edildiği 4 Temmuz 1776 gününü, Fransızlar Bastil'in ele geçirildiği 14 Temmuz 1789 gününü, Sovyet insanları ve ilerici insanlık Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin zafer günü olan 7 Kasım 1917'yi en önemli olay olarak kutluyorlar.

59 BAYRAM SAATI

Ekim Devrimi'nin 61. yıldönümü, önceden olduğu gibi 7 ve 8 Kasım olmak üzere 2 gün kutlanacak. Ancak bu günler aritmetiğin aksine 48 saat değil 59 saattir. Çünkü, Sovyet topraklarının başladığı Bering Körfezi'nden Baltık Boyu'na kadar 11 saat dilimi vardır. Uzak Doğulular uyurken, Moskovahılar henüz daha çalışacaklar ve Kaliningrad'da 8 Kasım akşamı bayram ışıkları sönerken Kamçatka'da yeni bir iş günü başlayacak...

Sovyet topraklarından, tropik iklim kuşağı dışındaki tüm dünya iklim kuşakları geçer. Şimdi Uzak Kuzey'de fırtınalar uğulduyor, ayaz donduruyor ve evlerdeki ısı üçlü pencerelerle korunuyor; Moskova civarında ise, boş tarlalar üzerinde ilk kırılganlar görülüyor, ağaçları pırıl pırıl yapıyor, yaprak dökümü başlıyor ve yağmurlar artık karla karışarak yağıyor. Subtropik kuşaktaki Kafkasya'da ise portakallar, limonlar olgunlaşıyor, plajlar henüz daha kalabalık, gürültülü doğu pazarları sebzelerle, meyvelerle çiçeklerle dolup dolup taşıyor.

Sovyet topraklarında bayram Çukotka'da başlar. On saat sonra Moskova'ya ulaşır. Başkent tüm ulusal törenlerin merkezidir. 7 Kasım'da başkentteki Kızıl Meydan'da bir gelenek olarak askeri resmî geçit ve emekçi gösterileri yapılır. Uzak Doğu'da, Sibirya'da ve diğer uzak yerlerdeki insanlar haberleşme uyduları sayesinde resmî geçiti ve gösterileri televizyondan tam olarak izleme olanağı bulabilirler.

Sovyet insanları barışın değerini herkesten iyi bilir. İki dünyaya savaşında ve iç savaşta hemen hemen 40 milyon evladını yitirdi. Savaşlar ve bu savaşlarda yıkılan ekonominin yeniden kurulması, 61 yılın 20 yılını alıp götürdü. Bu durumun bir daha tekrarlanmaması için Sovyet insanları ülkenin savunma gücünün arttırılmasına sürekli olarak özen gösteriyorlar...

«Barışa!»

Her Sovyet ailesi bayramda masa başına oturduğunda bu sözü mutlaka söyleyecektir. Çünkü savaşın acılarını tatmamış bir tek aile bile yoktur, Sovyetler Birliğinde...

BÜTÜN ÜLKE BAYRAM YAPIYOR

Moskova'da emekçilerin gösterileri resmî geçitten hemen sonra başlar. Kızıl Meydan bayrakların coşkunuğu içindedir. Göstericilerin ellerinde pankartlar, diyagramlar, panolar yükselir. Toplulukların çalışmalarının, öğrenimlerinin, bilimsel ve sanatsal yaratıcılıklarının bir aynasıdır bu...

7 Kasım'da ülkenin her yerinde gösteriler ve mitingler yapılır. Ukrayna kentlerinde ve köylerinde, Ukrayna'nın tarihi başkenti Kiev'de göstericiler ellerinde buğday demetleri taşıyacaklar, çünkü cumhuriyet bu yıl rekor düzeyde ürün yetiştirdi; Özbekistan kentlerinin caddeleri ve meydanları, cumhuriyetin en önemli ürünü olan pamuktan yapılmış buketlerle süslenecek; Gürcistan'da bayram çay üreticilerinin ve metalurji emekçilerinin; Sibiry'a'da petrolcülerin ve inşaatçıların, Leningrad'da türbin ve Kuzey Kutbu'nu fetheden atom gemilerini yapanların bayramı olacak.

Leningrad, Ekim Devrimi'nin beşiğidir. V. İ. Lenin Sovyet egemenliğini burada ilan etmiştir. Rusya'nın büyük kenti, Puşkin ve Dostoyevskiy'in değerli yapıtlarını yarattıkları kent, üç devrim yaşayan ve geçen savaşta ölçülmez bir yüreklilik gösteren kent, asker ve emekçi kent Leningrad, geçmişte ülkenin sosyalist yeniden kuruluşuyla ilgili iyi şeylerin hepsini bağrında toplamıştır.

Kasım'da Leningrad'da Baltık yönünden sıkı bir rüzgâr eser, evlerde kırmızı karanfiller gibi bayraklar dalgalanır; ok gibi dümdüz olan Nevskiy Caddesi coşar...

Ekim Bayramı Sovyetlerde geleneğe göre pekçok düğünle kutlanır, özellikle de köylerde...

(APN)

21 Eylül 1978'den—21 Ekim 1978'e

22 EYLÜL 1978

- Malatya'da meydana gelen olaylarda bir kişi öldürüldü, üç kişi yaralandı.
- IMF'nin Türkiye'ye açtığı 450 milyon dolarlık kredinin 48 milyon dolarlık ikinci dilimi Türkiye'ye geldi.

23 EYLÜL 1978

- TİP Genel Merkezi silahlı iki kişi tarafından basıldı.
- Malatya'da bir işçi öldürüldü.
- Federal Almanya'nın Çin Halk Cumhuriyeti'ne 8 milyar kredi açmasını öngören protokol iki ülke arasında imzalandı.
- Nikaragua'da, muhalefetteki Hıristiyan Demokrat Parti lideri Roger Miranda, Diktatör Somoza'nın emriyle tutuklandı.
- İngiltere'de Ford fabrikalarında çalışan 56 bin işçi, hükümet tarafından yüzde 5'le sınırlandırılmış olan ücret artışlarını reddederek greve gitti.

24 EYLÜL 1978

- Şam'da üçüncü zirve toplantısını yapan «Direniş Cephesi» içinde yer alan Suriye, Libya, Cezayir ve Yemen Demokratik Cumhuriyeti, Mısır'la diplomatik ve ekonomik tüm ilişkileri kesme kararı aldılar.

25 EYLÜL 1978

- İstanbul'da Vefa Lisesi Müdür Başyardımcısı Mustafa Kurt tabanca ile öldürüldü.

26 EYLÜL 1978

- Silahlı saldırılar sonucunda Malatya ve Adana'da üç kişi öldürüldü.
- Ülkü Ocakları eski başkanının kardeşi ve iki arkadaşı, tahrir gücü çok yüksek patlayıcı maddelerle yakalandı.
- Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'na bağlı öğrenci yurtları «Düzenleme ve kayıt yenileme işlemleri» nedeniyle tamamen boşaltıldı.
- ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Atherton, Camp David Antlaşması konusunda Türk Dışişleri yetkilileri ile görüşmeler yapmak üzere Ankara'ya geldi.
- Türkiye'den pamuk ipliği alımına AET'nin onayıyla ambargo uygulayan İngiltere'ye karşı misilleme uygulanması Dışişleri Bakanlığınca ilke olarak benimsendi.

27 EYLÜL 1978

- İstanbul ve Malatya'da iki kişi öldürüldü.
- İstanbul Barosu ve Avrupa Konseyi tarafından ortaklaşa düzenlenen «İnsan Hakları Üzerine Yuvarlak Masa Toplantısı»nın ilk gününde konuşan İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın, «Avrupa'da işçi sınıfının bilimsel öğretisi doğrultusunda düşünce açıklamasını ve siyasi örgütlenme hakkını kabul etmeyen tek ülke Türkiye'dir» dedi.
- Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu'nun Ortak Genel Kurulunda konuşan Maliye Bakanı Müezzinoğlu, sanayileşmiş ülkelerin, gelişmekte olan ülkelere yaptığı yardımların yetersiz olduğunu söyledi.

28 EYLÜL 1978

- Sosyalist Enternasyonal, CHP'nin üyelik için yaptığı adaylık başvurusunu kabul etti.
- Malatya'da solcu bir işçi öldürüldü.

29 EYLÜL 1978

- ABD Dışişleri Bakanlığı, Türk Dışişleri Bakanlığına, Türkiye'deki Amerikan yatırımları ile Amerikan kökenli kuruluşların kamulaştırılmaları halinde «ikili yatırımların erteleneceğini ve çok uluslu kalkınma bankalarının kredilerinde menfi oy talep edeceğini» bildirdi.
- Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında üç yıllık mal mübadelesi anlaşması imzalandı.
- Kars'ta çıkan olayda bir kişi öldürüldü.
- TÖB-DER Genel Başkanı Gazioğlu: «Yetkililer, faşist cinayet odaklarının üzerine kararlıca, cesaretle yürümelidir.»

30 EYLÜL 1978

- İstanbul'da Gültepe MHP lokaline gizli dehlizle bağlı evde cinayetten sanık iki komando yakalandı.

- Uşak'ta ilerici bir işçi evinin bombalanması sonucu öldürüldü.
- Bolu'da ilk Köy-Kent uygulaması başladı.
- TC Merkez Bankası tarafından döviz kurlarında yapılan ayarlama ile Türk Lirası Alman

Markı karşısında yüzde 2.4 oranında düşürüldü.

- Nikaragua Devlet Başkanı Somoza, ABD'nin kendisi ile muhalefet arasında arabuluculuk yapmasını kabul ettiğini açıkladı.

1 EKİM 1978

- Adana'da İGD Başkanı, evine açılan ateş sonucunda öldürüldü.
- AP İzmir İl Kongresini «Yenileşme hareketi» savunucularından Hayrettin Yorgancıoğlu kazandı.
- AP Manisa İl Başkanlığına Kâmrân İnan yanlısı Ümit Canuyar seçildi.

- 35 Eğitim Enstitüsü yöneticileri, öğretmenleri ve öğrencilerinin yaptıkları ortak açıklamada, Eğitim Enstitülerinin kapatılmasının faşistlere boyun eğme olduğu ve öğrenim özgürlüğü, can güvenliğinin sağlandığı enstitülerde, ilerici yönetici ve öğretmenlerin görevlerine son verildiği belirtildi.

2 EKİM 1978

- Uşak'ta bir işçi, İstanbul'da bir öğrenci öldürüldü.
- TÖB-DER Genel Başkanı Gazioğlu, Eğitim Enstitülerinin açılmaması konusunda hükümeti eleştirerek, «MC döneminde okullara yerleştirilen faşist militanların önemli

bir kısmı görevde kalırken, devrimci öğretmenler grupları halinde ve eskiyi anımsatan uygulamalarla kısılmaktadır» dedi.

- MHP: «Sıkıyönetim ilan edilmeli ve yetki ve sorumluluk orduya devredilmelidir.»

bir YORUM

Baykuşlar Ötüyor

Geçtiğimiz ayın en çok üzerinde durulan konularını tırmanan faşist katliamlar oluşturdu. Ve buna paralel olarak faşist mihrakların küstahlığı tehdide vardırımları da sorunla birlikte ele alındı.

Tehdit, MHP'nin sıkıyönetim çağrısı değildi sadece, bu çağrıyla birlikte ve aynı zamanda «ordunun sorumlulukları devralması» dileği, tüm ilerici ve demokratların tepkisini doğurdu.

Faşist hareket, 1978'in sonbaharında hükümetin içinde bulunduğu güçlükleri değerlendirip, «taşı gediğine koymayı» deniyordu. Bir başka deyişle yığınların sosyal-demokrasinin «umut» olmadığını yaşamlarıyla

öğrenmeleri üzerine, doğan boşluğa alternatif olduklarını gösteriyorlardı.

Geçim sıkıntısı, hayat pahalılığı, dış politikanın dayandığı çıkmazlar ve IMF'nin boyun eğdirme çabaları, faşist hareket tarafından kendi muhalefetine kanalize edilmek isteniyordu.

Kitlelerin sıkıntısının en yoğun olduğu bu dönemde «ordu»yu «göreve» çağırmanın saatiydi MHP'ye göre. İktidar olmak; ordu içinde kendine yandaş olacak kimselerin sayısının kabarık olduğu varsayılan «potansiyelle» mümkün görülüyordu.

Bu çabalar, yine mümkün olan en geniş tepkiyle karşılaştı. Faşist hareket ve baykuşların tecritine bir adım daha yaklaşıldı. Ama ancak bu kadar...

İleride, faşist hareketin daha ne gibi provokasyonlara başvuracağı, ne gibi karanlık dolapların peşinde olacağı belli değil, ya da gün gibi belli...

3 EKİM 1978

- Başbakan Ecevit, MHP'nin sıkıyönetim çağrısı ile ilgili olarak, «Türkiye'de bazı çevreler, bir yandan demokratik hukuk devletinin işlemini ve iç barış sağlanmasını engellemek için ellerinden geleni yapmakta, bir yandan da kendi kışkırtıkları ve oluşturmaya çalıştıkları ortamı hayallerindeki rejim değişikliği için gerekçe gibi kullanmaya kalkışmaktadır» dedi.
- İstanbul'da üç, Bursa ve Denizli'de iki kişi öldürüldü.
- İngiliz İşçi Partisi, Başbakan Callaghan'ın ücretleri yüzde 5'le dondurmaya öngören programını reddetti.
- Sandinista Cephesi, Nikaragua'da Somoza rejiminin düşmesinden sonra hükümeti yönetmekle görevlendirilecek bir Triumvira kurulduğunu açıkladı.
- MHP İstanbul İl Başkanı Recep Haşatlı ile oğlu öldürüldü.

4 EKİM 1978

- İstanbul'da orta ve yüksek dereceli okullar 9 Ekim'e kadar tatil edildi.
- MHP Genel Başkanı Türkeş: «Sıkıyönetim derhal ilan edilerek anarşi durdurulmalı.»
- Yurdun çeşitli yerlerinde eylemlere karışmaktan sanık 24 komando tutuklandı.
- Bursa ve İstanbul'da iki öğrenci kurşunlanarak öldürüldü.
- Şişli MHP Gençlik Kolu Başkanı ve dokuz arkadaşı hakkında, Devletin birliğini bozmak amacıyla çete kurmak ve taammüden adam öldürmekten dava açıldı.
- ABD Savunma Bakanlığı, dört Amerikan askeri üssünün yeniden açılmasını Türkiye'nin kabul ettiğini açıkladı.

bir YORUM

ABD Üsleri: Yumuşamanın Düşmanı

Gazeteler, ajanslar 4 Ekim günü özellikle Türkiye kamuoyu için ilginç bir haber geçtiler. Türkiye'deki ABD üslerini Sosyal-demokrat iktidar yeniden açıyordu.

Yıllardan beri Türkiye kamuoyunu meşgul etmiş, birer saldırı ve tehdit merkezi olan ABD üslerinin sökülüp atılması için yoğun çabalar sarfedilmişti. Konu ile ilgili sayısız toplantı, gösteri, yürüyüş kampanya düzenlenmiş, parlamentoda görüşmeler açılmıştı.

Araya Kıbrıs sorununun girmesiyle ABD üsleri gündemin ilk sıralarından inmemiş ve zamanın MC bakanları bile bu konuda «duyarlı» görünmeyi yeğlemişlerdi.

Ve 4 Ekim'de barışı tehdit ettiği pek bilinen saldırganlık aracı üsler emperyalistlerin denetimine verilmek durumunda kalmıştı. Dahası hükümetin bu kararı vermekte kılı kırkıdamamıştı, demokratik güçlerin tüm hassasiyetine rağmen.

Dünya barışını, yumuşama sürecini tehlikeye atan bu davranışı Türkiye emekçi halk güçleri unutmayacaktır.

Ülkemizin anti-emperyalist güçlerini böylece yeni görevler ve çabalar beklemektedir.

Konuyu belgelemek üzere ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsünün gazetecilerin sorularına verdiği yanıtları yorumumuza ilâve ediyoruz:

SORU — Tesislerin yeniden faaliyete geçirilmesi, yeni bir savunma işbir-

SORU — Tesislerin yeniden faaliyete geçirilmesi, yeni bir savunma işbirliği anlaşmasının tamamlanması şartına bağlı mıdır?

YANIT — Bu önemli tesislerdeki ABD faaliyetlerinin yeniden başlamasına müsaade etmek üzere Türk hükümetinin almış olduğu karar, iki ülke arasında yeni bir anlaşmanın akdine bağlı değildir. Her iki taraf, bu 4 tesisin işletmeye hazır hale gelmez yeniden faaliyete başlatılmasında mutabık kalmışlardır.

SORU — 1975 yılında herhangi bir

kuvvet geri çekilmiş midir? Şayet çe-

YANIT — Faaliyetler durdurulduğundan bu yana, işletme personelinin ve bazı destek personelinin yerlerine, normal hakil yönteminin gereği olan yenileri gönderilmemiş ve bu nedenle personel yekûnunda azalma olmuştur. Bakım personeli ve gerekli destek personeli yerlerinde kalmıştır. Tam işletmeye hazır hale getirmek için, 200 kişilik bir ilave personele ihtiyaç duyulacaktır. Ancak bunlara, «askeri kuvvet» veya «ikâme personel» denilmesi yanlışlığa sebebiyet verebilir, çünkü bunlar teknik personeldir.

SORU — Kapatılmış olan beş tesis

ana tesisler miydi? Yoksa tall tesisler miydi?

YANIT — Faaliyetlerine ara verilmiş olan beş tesisin tümü ana tesislerdi. Kapatma kararı belirli bir tesisin görevine dayanılarak alınmıştı. Doğrudan NATO görevi desteklemek için çalışmakta olan tesisler, bu görevlerine ait faaliyetlerine devam etmişlerdi. Diğer beş tesis, doğrudan NATO görevlerini desteklememekle beraber, faaliyetleri NATO yükümlülüklerinden doğmaktadır.

SORU — Komutanlık yapısı nasıl işleyecek?

YANIT — Tesislerin işletilmesi için devamlı bir düzen müzakere edeceğiz. Bu ara devrede işletme, bazı ayrıntılar saptanacak olan geçici statü uyarınca cereyan edecektir. Türkiye'deki bütün tesisler, Türk tesisleridir. Bununla beraber, dünyanın diğer bölgelerinde olduğu gibi, ABD personeli, ABD makamına bağlıdır ve ABD subayları sadece ABD personelini ve faaliyetlerini komuta eder.

(Milliyet, 9 Ekim, 1978)

5 EKİM 1978

- İstanbul'da komandolar tarafından bir İETT otobüsünden kaçırılarak kursuna dizilen üç kişiden ikisi öldü.
- İzmir'de iki belediye başkanı AP'den istifa etti.
- TSİP Başkanlık Kurulu, Türkeş'in «yetki ve sorumluluğu orduya devretme» çağrısının, Silahlı Kuvvetleri Anayasal düzene karşı kışkırtmak ve yasa dışı bir rejim kurmak

isteğini yansıttığını belirterek, «Faşist diktatörlük emelleri ve planları içindeki bu parti kapatılmalıdır» dedi.

- TEK, elektrik fiyatlarına yeniden zam yaptı.
- Lübnan'da Suriye birlikleri ile sağcı Hıristiyanlar arasında devam eden çarpışmalar, başkent Beyrut'un dışına sıçrayarak dağlık kesime yayıldı.

6 EKİM 1978

- İstanbul'da iki kişi öldürüldü.
- Üç kişinin öldürüldüğü Mamak katliamı sanıklarından iki komando daha yakalandı.
- Ecevit: «Umutlarını yitirenler, orduyu kışkırtıp askeri yönetim istemeye başladılar.»
- Demirel: «Faşizm, dünyada hangi ülkeyi tehdit ediyor ki, Türkiye'yi tehdit etsin.»

- Adalet Bakanı Mehmet Can, «Şiddet olaylarına ilişkin davalara belirli ağır ceza mahkemeleri bakacak» dedi.
- İsrail savaş gemileri, Beyrut'taki bir Filistin deniz üssünü bombaladılar.
- Amerika'nın silah ihracatının 13.6 milyar dolarla rekor düzeye ulaştığı Pentagon tarafından açıklandı.

7 EKİM 1978

- İstanbul'da Halkevi üyesi bir genç öldürüldü.
- Kadıköy İGD şubesi bombalandı, 14 kişi yaralandı.

- Türk Lirası, yabancı dört paraya karşı ortalama yüzde 1.25 oranında düşürüldü.
- BM Güvenlik Konseyi Lübnan'da ateşkes çağrısında bulundu.

9 EKİM 1978

- MHP Başkanlık Divanı, MHP'ye yönelik saldırıların arttığını ileri sürerek, tüm yöneticilerine silah taşıma ruhsatı verilmesini istedi.
- İran'da Ulusal Havayolları ve posta hizmetlerinde çalışanlar greve gittiler.

9 EKİM 1978

- Ankara'da bir evi basan komandolar, TİP'li 6 kişiyi öldürdüler, bir kişi ağır yaralı olarak kurtuldu.
- MHP Zeytinburnu İlçe başkanının oğlu, bir komando tarafından öldürüldü.
- Ayvalık CHP İlçe sekreteri ve Gençlik Kolu Başkanına ÜGD binasından ateş açıldı. ÜGD Şube Başkanı ve iki komando gözaltına alındı.
- AP Ankara Milletvekili Fikri Pehlivanlı, partisinden istifa etti.
- İran'da hastanelerde çalışanlar da, devlet memurlarının başlattığı greve katıldı.

10 EKİM 1978

- Cumhuriyet Başsavcılığı, yönetimde görev ve yetkilerin orduya devredilmesini isteyen MHP hakkında soruşturma açtı.
- Milli Savunma Bakanı Işık: «Yurt dışındaki işçilerimiz savunma sanayiine ortak olabilirler.»
- İran'ın İsfahan kentinde 30 bin çelik işçisi greve gitti.
- İsrail Dışişleri Bakanı Dayan, «Öteki ülkeler tanısa da, tanımasa da Kudüs İsrail'in başkenti olarak kalacaktır» dedi.

11 EKİM 1978

- İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, haklarında ölüm cezası isteğiyle dava açılan MHP Şişli Gençlik Kolu Başkanı ve dokuz MHP'li ile ilgili iddianame ve kanıtları, MHP hakkında kovuşturma yapılmak üzere Cumhuriyet Başsavcılığına gönderdi.
- Dışişleri Bakanı Öçkün: «AET'nin kısıtlama koyduğu sınav ürünleri, COMECON'a satacağız.»
- İran'da grevdeki işçiler, yabancı uzmanların ülkeden çıkarılmalarını istediler.

12 EKİM 1978

- DİSK Genel Başkanı Baştürk: «DİSK, faşist saldırılara karşı somut adımlar atma hazırlığı yapıyor» dedi.
- AET, Sudan'a 12 milyon dolar kredi vermeyi kabul etti.

13 EKİM 1978

- Başbakan Ecevit, «Siyasal cinayetleri sağda işleyen ve işletenlerin kaynakları ile Türkiye'de kapalı rejim

çağrısında bulunanların aynı ödükleri kanıtlarla belli olmuştur. Kanlı oyunun ulusça sonuna geldik» dedi.

- Amasya'da bir lise öğrencisi, bir komando tarafından öldürüldü.
- DİSK, faşist teröre karşı birlikte mücadele için Türk-İş ve

demokratik kuruluşlara çağrı yapılması kararı aldı.

- AP Erzurum İl Kongresini, Genel Merkeze karşı olan grup kazandı.
- İran'da muhalefet, halkı genel greve çağırdı.
- İsveç'te yeni hükümeti kurma görevi, Liberal Parti Başkanı Ullsten'e verildi.

bir BELGE

DİSK GENEL BAŞKANI BAŞTÜRK'ÜN KONUŞMASI

DİSK Genel Başkanı Abdullah BAŞTÜRK, giderek yaygınlaşan, terör ve halkımızın içine itildiği ekonomik bunalım, yabancı askeri üsler ve kontr-gerilla gibi yasa dışı örgütler üzerinde görüşme yapmak üzere olağanüstü toplantıya çağrılan DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyini bir konuşma yaparak açmıştır. Bu konuşmayı bir belge olarak sayfalarımıza alıyoruz.

İLKE

*Değerli Arkadaşlarım,
Değerli basın-yayın emekçileri,*

Ekonomik bunalım tüm şiddetiyle sürerken, kitlesel öldürmelerin, terörün giderek arttığı bir dönem yaşıyoruz. Geçirmekte olduğumuz bu dönemin koşulları, oldukça ağırdır.

Bugün terör ciddi boyutlara ulaşmış, ekonomik, sosyal, siyasal sorunlar gündeminin birinci sırasına çıkmıştır.

DİSK Yürütme Kurulu, DİSK'in tarihsel sorumluluğunun bilinci içinde, gelişen olaylar karşısında, soğukkanlılığı elinden bırakmadan, olayları izlemiş, belli çalışmalar içinde olmuştur.

İşçi sınıfı ve demokrasi düşmanlarının her geçen gün biraz daha artan saldırılarını, terörü, faşist darbe özlemini, gündeminin birinci maddesi yapan DİSK Yürütme Kurulu, ayrıca halkımızın içinde bulunduğu ekonomik bunalım, yabancı üsler, Kontr-gerilla gibi yasa dışı gizli örgütler üzerinde durmuş, bu konulardaki gö-

rüşler geçtiğimiz hafta Genel Başkanlıkça bir mektup halinde Sayın Başbakan Bülent ECEVİT'e duyurulmuştur.

Bu mektup bugün için önemini korumaya devam etmektedir. Bu nedenle bu mektubun en önemli bazı bölümlerini burada sizlere açıklamak isterim:

«Türkiye toplumsal yaşamın ekonomik, sosyal-siyasal ve dış politika ile ilgili bütün yanlarını kapsayan, yakın tarihimizin en derin bunalımını yaşamaktadır. Bu bunalımın gerçekte tek ve bir nedeni vardır. Bu neden Türkiye'nin emperyalizme bağımlı, az gelişmiş bir ülke olması gerçeğidir. Bugünkü bunalımı aşmak için çeşitli konularda alınacak önlem ve girişilecek eylemleri seçmekte hükümete yol gösterecek olan pusula, en azından Türkiye'nin ekonomik kalkınmasını ileri götürücü ve dışa bağımlılığını azaltıcı nitelikte olmalıdır. Bunu saptamanın büyük önemi vardır. Bu nokta gözönünde tutulmaz, bu temel teşhisten hareket edilmezse hiç bir soruna sağlıklı çözümler getirilemez ve ülke bunalımdan çıkarılamaz. Bu gerçek, yurtsever ilerici, demokrat ve sosyalistlerce yıllardan beri dile getirilmiş ve tarih onları haklı çıkarmıştır.

«Bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik bunalım esas olarak ödemeler dengesi açığında, yani döviz darboğazında düğümlemiş görünmektedir. Türkiye ekonomik hayatın cari düzeyde işletilebilmesi için gerekli olan ithalatı gerçekleştirmeye yetecek kadar döviz sağlayamamaktadır. Bu nedenle, gerekli ithalatı yapabilmek için, büyük miktarda dış kredilere gereksinme duymaktadır. İşte emperyalizm ve özellikle onun başını çeken ABD, ülkenin bu güç durumundan ve uluslararası banka ve diğer kredi kaynaklarını denetimi altında tutuyor olmaktan yararlanarak, ülkeyi hem iç, hem de dış politikada tam bir uydu durumuna getirebilmek için, askeri ambargoyla kredi ambargosu biçimine dönüşen bir ekonomik baskı uygulamaktadır.

«Bugün Türkiye'de hayat pahalılığı, işsizlik ve mal kıtlıkları büyük boyutlara ulaşmıştır. Bir avuç vurguncu kapitalist bu durumdan yararlanarak servetlerine servet katarlarken, geniş işçi ve diğer emekçi sınıf ve tabakalar yoğun bir şekilde sömürülmekte, ezilmekte, büyük sıkıntılar çekmektedirler. Bu duruma en kısa zamanda çözümler ge-

tirmek Hükümet için artık daha fazla savsaklanmayacak temel bir görev halini almıştır.

«Bu görev İMF'nin önerileri doğrultusunda hareket ederek ve emperyalizmden sağlanacak kredi ve yardımlara bel bağlanarak yâ da işbirlikçi tekelci sermayenin örgütlerinin dayatmaları doğrultusunda yerine getirilemez. Böyle bir yolun Türkiye'yi kurtuluşa götürmesi olanaksızdır. Unutmayalım ki, bugünkü bunalıma düşmede, şimdiye kadar hep bu tür politikalar izlenmiş olmasının büyük payı vardır.

«Yatırımlar ve kamu harcamaları kısıp kalkınma hızı düşürülerek; zaten büyük boyutlara varmış olan işsizliğin daha da artırılması bahasına belki İMF'nin istediği fiyat istikrarı sağlanabilir ama, bu yolla Türkiye'nin hiç bir ekonomik sorunu sürekli ve sağlıklı bir çözüme kavuşturulamaz. Tersine ekonomik gelişme bir kez daha kösteklenmiş, bunalımın yükü bütün ağırlığıyla bir kez daha emekçi halkımızın sırtına vurulmuş, yani gelir dağılımı daha da bozulmuş olur.»

Başbakan'a gönderilen mektupta ayrıca Kontr-gerilla adı ile bilinen ve yasa dışı çalışmalar yaptığı artık açıkça belirtilen örgüt üzerinde de durulmuştur. Mektupta 1978 başından itibaren Kontr-gerilla adı etrafında yoğun bir biçimde yayın yapıldığı, bu konuda TBMM kürsülerinde bile bazı açıklamalara girişildiği belirtilmiş ve bu konuda resmen açıklama yapılması istenmiştir.

12 Mart dönemindeki uygulamaları ile dikkatleri çeken Kontr-gerilla örgütü ve benzeri kuruluşlar üzerindeki gizlilik halen devam etmektedir. Demokratik rejimlerde yasal ilişkiler içinde bulunması gereken kurumlar arası ilişkiler gizlilikten büyük ölçüde yararlanabilir. Bu konuda, kamu oyunu rahatlatacak ve bazı kurumları haksız ithamlardan uzaklaştıracak bir açıklık gereklidir. Bu konuya getirilecek açıklık, ayrıca faşist odakları sergileyeceği için, demokrasi düşmanlarını da ortaya çıkarmış olacaktır.

Bu konuda Başbakan'a DİSK olarak ilettiğimiz görüşler arasında DİSK'i çok yakından ilgilendiren «1 Mayıs 1977 katliamının gerçek suçlularının ortaya çıkarılması ve bu katillerden hesap sorulması» konusunda somut bir talebimiz de vardır.

Başbakan'a gönderdiğimiz mektupta yukarıda açıklanan belli sorunlar hakkında görüşlerimiz aktarıldıktan sonra yabancı üsler konusunda şöyle denilmiştir:

«ABD emperyalizmi Türkiye'nin Kıbrıs sorununda iyi niyetle hareket ettiği gerekçesiyle 3.5 yıldır uygulamakta olduğu silah ambargosunu koşullu olarak kaldırılmıştır. ABD'nin koşulları açıktır: Türkiye'nin ABD'nin vereceği silahları ABD'nin belirlediği amaçlar dışında kullanmaması, Kıbrıs ve Ege sorununun ABD'yi hoşnut edecek bir biçimde çözülmesi, Türkiye'deki üslerin yeniden açılması, yabancı sermayeye garanti tanınması. Bu koşullar yerine getirildiğinde askeri ambargonun yanısıra kredi ambargosunun da kaldırılacağı anlaşılmaktadır.

«Ambargonun kalkması üzerine «özgürlükçü ve bağımsızlıkçı» CHP'nin ağırlıkta olduğu Hükümetin Başkanınca verilen demeçte, ABD Başkanı Carter'in de belirttiği gibi Türk-Amerikan ilişkilerinde yeni ve olumlu bir dönemin başlamış olacağı belirtildi. Ve üslerin açılmasına yönelik çalışmalar gündeme getirildi.

«Başlayan yeni ve olumlu bir dönem değildir. Türkiye'deki üsler ABD emperyalizmi için hayati önem taşımaktadır. Bunlar ülkemizin savunulması için değil, emperyalist sistemin, sosyalist sistemi gözetim altında tutması içindir. Bu üsler, ileride nötron bombasının da varlığıyla Türkiye'yi barut fıçısı durumuna getirmeleri ve bir savaşta ilk hedef olmaları nedeniyle halkımız için tehdit ve felaket kaynaklarıdır. Önce bu yaklaşımda anlaşmak gereklidir.

«Başta işçi sınıfı olmak üzere emekçiler, ilerici ve devrimci gençlik özellikle son 10 yıl içinde üslere ve ikili anlaşmalara karşı kararlı ve yığıtçe bir mücadele vermiştir. Bu mücadelede çok sayıda insan tutuklanmış, yaralanmış, öldürülmüştür. Ayrıca sorun sık sık TBMM kürsülerinde en açık bir biçimde dile getirmiştir. Türkiye'de köklü bir anti-emperyalist bilinç oluşmuştur. Halkçı olduğunu belirten bir Hükümet bu anti-emperyalist bilinci dikkate almalı, emperyalizmin sözcüsü ABD'yi 1978'lerde yeniden şirin göstermek durumunda kalmamalı ve üsler sorunu oldu bittiye getirilmemelidir.

«Bu üslere ya da tesislere ilişkin yasal çerçeve ambargo döneminde ortadan kalkmıştır. Ambargo ile üsler karşılıklı bir pazarlık konusu da olamaz. Zamanın dışışleri bakanı bile şöyle demiştir: «Türkiye'ye ambargoyu tamamen kaldırma kararı olsa dahi, üslerin tekrar faaliyete geçmesi mümkün olamayacaktır.»

«Türkiye'deki Amerikan üslerinin yeniden açılmasına yönelik bir savunma işbirliği anlaşmasının TBMM'de tartışılmasına kadar ara düzenlemeler ile üsleri çalıştırmak. emperyalizme bağımlılığın pekiştirilmesi demek olacaktır.

«Üslerin açılması ile çok yönlü dış politika çabaları, bağımsızlıkçı, barışçı demokrat yaklaşım yalnızca sözde kalacaktır.

«Kuruluşundan bu yana emperyalizme karşı kararlı bir tavır almış olan ve özellikle 5. ve 6. Genel Kurullarında NATO, CENTO gibi askeri, AET, İMF, OECD gibi ekonomik örgütlerden çıkılması, ikili anlaşmaların iptal edilmesi, yabancı üs ve tesislerin kapatılması, genel ve tam bir silahsızlanma, barışçı bir dış politikanın izlenmesi için mücadele yolunda bağlayıcı kararlar alan DİSK, ABD üslerinin yeniden açılmasına kesinlikle karşıdır.

«Emperyalizmin ekonomik, siyasi, ideolojik, askeri baskılarının arttığı bir dönemde özellikle üsler konusunda hükümetin vereceği karar «bağımsızlıkçı dış politika» konusunda gerçek bir ölçü olacaktır.

«Ulusal Savunma Kavramından, çok yönlü dış politikadan, bağlantısız ülkelerle ilişkilerden, Yeni Uluslararası Ekonomik Düzenlen ne anlaşıldığı bu kararda açıkça ortaya çıkacaktır.

«Hükümet üsler konusunda yol ayrımındadır. Hükümet ulusal bağımsızlık konusunda kendi açısından tarihsel bir karar verecektir.»

«Ya üsler yeniden açılacak ve tüm olarak Türkiye'nin kaderini emperyalizmin ellerine terketmenin rahatlığı, sorumsuzluğu ve ağır vebali tercih edilecektir. Ya da ulusal bağımsızlığın, demokrasinin ve barışın sorumluluk isteyen, zor ama aydınlık ve onurlu yolunda yürünecektir.

«İşçi sınıfının devrimci sendikal örgütü DİSK olarak bu onurlu yolda Hükümeti var gücümüzle destekleyeceğiz. Ama emperyalizme bağımlılık yolu izlenecek olursa Hükümeti sadece tarihi sorumluluğuyla karşı karşıya bırakmayıp bu uygulamaya karşı çıkacağız.»

Bugün üsler açılmıştır. DİSK bu konuda elbette üzerine düşen görevi yerine getirecektir.

Ama bugün gündemimizin birinci sorunu faşist darbe özemleri ve terör ile mücadele etmektir.

Değerli Arkadaşlarım,

İşçi sınıfı bilimi açıkça göstermektedir ki, terörizmin ve anarşizmin işçi sınıfının mücadele yöntemleri ile hiç bir ilişkisi yoktur. İşçi sınıfının anarşizm ve terörizmden bekleyeceği hiç bir şey olmaz. İşçi sınıfının sömürü ve baskıya karşı sürdürdüğü mücadele örgütlü, bilinçli bir mücadeledir.

Bugün kitlesel öldürmeler ile, anarşi ile, sıkıyönetim istemleri ile faşist darbe özelemlerini gerçekleştirmeye çalışanlar sürekli olarak emekçi halkı terör ve anarşi ortamına çekmek istemektedirler. Ancak bu hevesleri kursaklarında kalacaktır. İşçi sınıfının örgütlü mücadelesi eninde sonunda terörü yenecek ve işçi sınıfı düşmanlarını yok edecektir.

6. Genel Kurulunda anti-emperyalist, anti-faşist, anti-tekel cephe oluşturulması yolunda karar alan DİSK, Türkiye'de giderek artan faşist saldırılar karşısında somut adımlar atmanın hazırlığı içindedir. Sürekli saldırı, adam kaçırma, adam öldürme, bombalama ile emekçi halkı pasifize etmek, emekçi halkı sindirmek isteyen faşistlere karşı tüm yurtseverler, demokratlar, ileriler ve sosyalistler bu saldırılar karşısında güç ve eylem birliği sağlamak zorundadırlar ve bunu engeç sağlayacaklardır. Demokrasi güçlerinin birliği bu ortamdan çıkılmasının tek güvenesidir.

Başbakana gönderilen mektupta bu konuda şu görüşlere yer verilmiştir:

«Gerici ve faşist güçlerin temsilcisi MC'nin iktidardan uzaklaştırılmasına rağmen bugün faşizm tehlikesi ortadan kalkmamıştır.

Her gün çok sayıda işçi, emekçi, öğrenci öldürülmekte, terör kol gezmektedir. Sorunun çözümü için öncelikle şiddet eylemleri üzerinde kesin bir teşhise varılmalıdır. Şiddet eylemleri bugün için temelde emperyalizm ve tekellci sermayece desteklenen gerici ve faşist odaklardan kaynaklanmaktadır. Bunlar, emperyalizmin mali ve askeri abluka altına almak istediği Türkiye'de şiddet olaylarının başlatıcısı durumundadırlar. İşçi sınıfı ve emekçi halkı sindirerek, susturarak, gelişen kapitalizm ile birlikte durumlarını korumayan ve umutsuzluğa düşen kitlelerin desteğini kazanma çabaları 1977 seçimleriyle boşa çıkan faşistler, bugün iktidardan uzaklaştırılmış olmanın ve köseye sıkıştırılmanın hırçınlığı içinde yoğun bir faşist teröre girişmişlerdir. Bunlar özellikle belli bir bölgede iç savaş durumu

yaratıp emekçi halkı silaha sarılmaya itmek ve ardından, faşist bir darbe ile iktidarı ele geçirmek istemektedirler.

«Halkın galeyana geldiği» iddia edilen Kahramanmaraş, Malatya, Sivas, Elazığ olayları bu stratejinin bir parçasıdır. Faşistler bu yörelerde Türk-Kürt, Alevi-Sünni farklılıklarını son noktasına kadar körükleyerek, ırkçı ve şoven ideolojiyi yaygınlaştırarak kitlelerin bu konudaki şartlanmalarını sömürmektedirler.

«Bazı tertip ve cinayetlerin kısmen de olsa ortaya çıkarılması, bu canilerin MHP ve Ülkü Ocakları ile ilişkilerinin belgelenmesi eli kanlı faşistlerin MC iktidarları döneminde nasıl örgütlenmiş olduklarını, devlet kurumlarını nasıl işgal ettiklerini bir kez daha sergilemiştir. Sistemli bir biçimde turmandırılan terör ve iç savaş provokasyonları bunların hâlâ bir takım kilit noktalarını ellerinde tutan faşistlerce düzenlendiğini göstermektedir.

«MHP liderinin son açıklamasında askeri yönetim için yaptığı çağrı, bu örgütün karanlık amaçlarını ve faşist darbe özlemini açıkça kanıtlamaktadır.

«Teşhis bir olunca çözümün de ne olacağı açıktır. Yapılacak iş faşist odakların, faşizmin gizli-açık örgütlerinin üzerine gitmektir. Oysa bugüne kadar yapılan uygulamalar, hükümetin faşist yuvaları dağıtmada kararlı ve cesaretli davranmadığını göstermiştir.

«Emperyalistler ve onların güdümünde işlev gören faşistler Doğu Anadolu'da ırksal-dinsel ayrımları sömürerek çeşitli tertiplere girerirken geçtiğimiz günlerde Hakkari'de yapılan bir tatbikat sırasında düşman tarafa yöresel giysiler giydirilmiş, kürtçe konuşdurulmuş ve tatbikat gereği düşman tarafın imhasıyla sonuçlanan bir senaryo uygulanmıştır.

«Halka özgürlük ve demokrasi vaatleriyle başa gelen ve bu nedenle ırkçı, şoven baskılara karşı çıkması gereken hükümetin böylesi bir tatbikata göz yumması büyük bir yanlışlık olmuştur.

«Doğu'ya, «Uçan 78» tatbikatiyle değil, ekonomik, toplumsal sorunları, eğitim sorunlarını çözmeye yönelik maddi olanaklarla ve daha geniş özgürlük ve demokrasiyle gidilmelidir.

«Faşist terör ve provokasyonlar karşısında kararlı tavır alamayan Hükümet öte yandan gerici demagojinin et-

kisiyle demokrat ve sosyalist güçlere yakınlaşmaktan kaçınmaktadır. Bu yapılırken de «bizim dışımızdaki solun oyu en fazla % 1'dir» denilmiş ve seçimlerde CHP'ye oy veren demokrat ve sosyalistler için haksız ve gerçekçi olmayan bir ölçü kullanılmıştır.

«Bu ölçünün nicel yanlışlığının yanısıra toplumun gelişen dinamiğinin yüzde hesaplarına vurulamayacağı gerçeği gözardı edilmiştir. İşçi sınıfının ve emekçi halkın, ilerici, yurtsever, demokrat güçlerin bugüne kadar yürüttüğü siyasal mücadele onların nitel varlığının bu yüzde hesaplarının çok üstünde olduğunu tartışılmaz bir biçimde ortaya koymaktadır. Yakın gelecekte bu gerçeği daha da pekiştirecek olaylarla dolu gözükmektedir.

«Gericilerin, yurtseverleri, sosyalistleri bugünkü Hükümete ezdirme ya da Hükümeti onlardan soyutlama taktiği boşa çıkartılmalıdır.

«Hükümet faşist tertipleri ortaya çıkarmada, faşist odakları etkisiz duruma getirmede ve devlet kademelerine yerleştirilmiş faşistleri temizlemede işçi sınıfı ve emekçi halka dayandığı sürece başarılı olacaktır. Bu anlamda Hükümeti faşist odaklara karşı kararlı bir mücadeleye çağırıyoruz.»

«Emperyalizme, faşizme, ırkçılığa karşı mücadeleyi temel ilke olarak kabul eden ve anti-emperyalist, anti-faşist mücadelede önemli bir adım olarak gördüğü «Demokratik Platform» hazırlığı içinde olan DİSK, Hükümetin gizli-açık faşist odaklara karşı girişeceği kararlı mücadeleyi açık olarak destekleyecektir.»

Bu kanımızı en somut biçimde 20 Mart Faşizme İhtar direnişimizde yaşadık. 1 milyona yakın işçi, kamu görevlisi, topraksız köylü, doktor, avukat, öğrenci faşist saldırıları durdurmak ve saldırı merkezlerinin dağıtılmasını sağlamak amacıyla DİSK'in çağırısına uyarak bütün Türkiye'de 2 saat süreyle işi bıraktılar. Faşizm tehlikesine karşı bilimsel mücadelenin nasıl olacağını, tarihteki örneklerinden çıkardıkları ders doğrultusunda uyguladılar.

Bütün yurtseverler, demokratlar, ilericiler, sosyalistler işçi sınıfının bu somut mücadelesine yandaş oldular. Bu anlamda 20 Mart Faşizme İhtar Direnişimiz işçi sınıfının mücadelesi tarihinde şimdiden gerekli yeri almış durumdadır. Faşizme karşı mücadelede sorumluluklar çok açıktır. Bunu tarihi gerçeklerin ortaya

koyduğu gibi, Türkiye'deki saldırıların, katliamların kaynaklandığı, beslendiği güçler de apaçık ortaya çıkmıştır.

DİSK'in dışındaki ilerici sendikal örgütler de faşist saldırılar karşısında gerekli sorumluluğu duymak zorundadırlar. Böylesi bir mücadelede DİSK ile aynı yolda yürümelidirler. Aksi takdirde bunun tarih önünde hesabını veremezler.

Özetlersek; bugün Türkiye terörün ciddi bir düzeye tırmandırılmak istendiği bir ülkedir. Gelecek karanlık görünebilir. Geçmiş mücadelemize dayanarak kesinlikle belirtelim ki, mücadelemizde ümitsizliğe, yılgınlığa ve paniğe yer yoktur. İşçi sınıfı olarak geleceğe güvenle bakıyoruz. Bu anlamda yapacağımız belli görevler vardır. İşte biz bu görevleri tartışmak amacıyla burada toplandık. Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi ortak olarak bu konuları tartışacağız.

14 EKİM 1978

- Kamu görevlilerinin maaşlarına gösterge değişikliği ile zam yapıldı.
- İlaç fiyatlarına yüzde 20-25 oranında zam yapıldı.
- İstanbul'da bir öğrenci öldürüldü.
- MİT Müsteşar Yardımcısı görevden alındı.
- Kamu tarafından işletilecek madenler hakkında Bakanlar Kurulu'na yetki veren yasa yürürlüğe girdi.
- TÖB-DER Hukuk Bürosu Avukatı Halit Çelenk, DGM davalarına bakmakla yükümlü Yargıtay 9. Ceza Dairesinin kaldırılması için Danıştay'a başvurdu.
- AP Büyük Kongresine İzmir'den delege seçilemeyen eski Belediye Başkanı Osman Kibar Isparta'dan birinci sırada delege oldu.

15 EKİM 1978

- Maliye Bakanlığı, DÇM uygulamasına 30 Kasım'da son verileceğini bildirdi.
- MSP 4. Büyük Kongresi başladı.
- Vehbi Koç, «Dış borçların ertelenmesinde önemli adımlar atıldığını» söyledi.
- MHP Genel Başkanı Türkeş, «Anayasanın başlangıç ilkelerinde birleşmeliyiz» dedi.

16 EKİM 1978

- Ankara'da sol görüşlü bir kahveci, bir otomobilden açılan ateş sonucunda öldürüldü.
- Balgat katliamı sanığı komandonun, MHP'li eski bakan Somuncuoğlu'nun özel kaleminde çalıştırıldığı saptandı.
- DİSK Genel Başkanı Baştürk, «Faşizme karşı mücadelemizle, emperyalizme karşı mücadelemiz gerçek anlamda bütünleşti» dedi.
- MSP Genel Başkanlığına yeniden Necmettin Erbakan seçildi.

17 EKİM 1978

- Ankara'da TİP'li 6 kişinin komandolar tarafından öldürüldüğü katliamdan yaralı olarak kurtulan Serdar Alten öldü.
- DÇM borçlarının devlet borcu olması kararlaştırıldı.
- Türk Lirasının değeri, Alman Markına göre yüzde 2,8 oranında düşürüldü.

19 EKİM 1978

- Erzurum AP İl Kongresi Genel Merkez tarafından iptal edildi.
- Ecevit: «Şiddetin nedenleri ve teşhisinde MSP ile büyük bir görüş yakınlığımız var.»

20 EKİM 1978

- İTÜ Elektrik Fakültesi Dekanı Ord. Prof. Dr. Bedri Karafakioğlu, yayılım ateşine tutularak öldürüldü.
- Papalığa Polonyalı bir din adamı seçildi.
- İstanbul'da cinayet, bombalama ve saldırı olaylarından sanki bir komando, yanında öldürülecek 200 kişilik bir liste ve bombalar ile yakalandı.
- Kıbrıs Türk Federe Meclisi, kontr-gerilla konusunda genel görüşme kararı aldı.
- Emekli aylıklarına 800-990 lira zam yapıldı.
- ATAS'a bağlı işyerlerinde, Türk-İş üyesi Petrol-İş Sendikası tarafından alınan grev kararı, Bakanlar Kurulu tarafından iki ay daha ertelendi.
- Rodezya hükümeti kuvvetlerinin Zambiya'daki gerilla üslerine saldırısı sonucunda 500 kişi öldü.

21 EKİM 1978

- Ankara'da yapılan TÖB-DER Şube Başkanları toplantısında konuşan TÖB-DER Genel Başkanı Gazioğlu, «Anti-faşist, antiemperyalist mücadelenin hayati önem kazandığı, eğitimde öğretmen kıyımı ve keyfi yönetimin yeniden başlatıldığı, faşist cinayet şebekelerinin hergün aramızdan kurbanlar aldığı bir dönemde, DİSK ve Türk-İş'in belirli noktalarda yakınlaştığı bir ortamda, sarsılan iç birliğimizi süratle onarmak zorundayız» dedi.
- Tekirdağ'da Halkevi üyesi bir işçi, komandolar tarafından öldürüldü.
- Adalet Partisi 9. Büyük Kongresi başladı.
- Maliye Bakanlığı, DÇM'lerin devlet borcuna dönüştüğünü uluslararası bankalara bildirerek, 500 milyon dolar «taze para» istedi.
- Lübnan'da görev yapan Suriye birlikleri, Doğu Beyrut'taki Hristiyan semtlerinden çekilerek, yerlerini Suudi Arabistan birliklerine bıraktılar.
- Rodezya Başbakanı Ian Smith, ABD ve İngiltere'nin Rodezya'ya ilişkin konferans programını kabul etti.
- Türk Tabipler Birliği tarafından düzenlenen I. Ulusal İşçi Sağlığı Kongresi sona erdi.

bir BELGE

1. Ulusal İşçi Sağlığı Kongresine TSİP'in Sunduğu Tebliğ

Türk Tabipler Birliği tarafından düzenlenen I. Ulusal İşçi Sağlığı Kongresi; olumlu ve öğretici olmasına karşın üzümlere belirtmek gerekir ki, gerek basının gerekse demokratik örgütlerin pek ilgisini çekmedi.

Ulusal İşçi Sağlığı Kongresine TSİP tarafından sunulan tebliğ elimize geçti. Bu tebliğde, sorun değişik bir açıdan; öğretici, bilimsel olarak incelenip açıklanıyordu.

Okuyucuların ilgiyle izleyeceklerine inandığımız bu tebliği sayfalarımıza alıyoruz.

İLKE

TÜRKİYE'DE ELVERİŞSİZ ÇALIŞMA KOŞULLARININ SOSYO-EKONOMİK TEMELİ VE ZORUNLU ÖNLEMLER

1. GİRİŞ

Türkiye'nin işçi sağlığı açısından dünyanın en geri ülkelerinden birisi olduğunu istatistikler gösteriyor. Özellikle iş kazalarında işçilerimiz şampiyonluğu kimselere bırakmıyorlar. Meslek hastalıkları açısından da durumun iç açıcı olmadığı biliniyor. Nihayet işçimizin, diğer ülkelerdeki sınıfaşlarıyla kıyaslandığında çok daha genç yaşlarda çalışamaz hale geldiği ve ortalama işçi ömrünün düşük olduğu verilerle kanıtlanmış durumda.

Tebliğimizin amacı bu konulardaki istatistik bilgileri tekrarlamak değil. Çünkü bu gerçekler sayısal verilerce defalarca dile getirildi. Biz bu tebliğimizde Türkiye işçi sınıfının sağlığına böylesi olumsuz etkileyen faktörlerin kaynaklandığı ekonomik ve sosyal kökeni incelemeye çalışacağız.

2. KAPİTALİZM VE İŞÇİ SAĞLIĞI

Kapitalist bir üretimde işçinin sağlığını tehdit eden, işçinin hayatına olumsuz etkileyen pek çok faktör vardır. Hele kapitalist üretimin ya-

pıldığı ülke, Türkiye gibi köylüden işçileşme sürecini, hızla devam ettiği ve kapitalizmin emperyalizme bağımlı olarak geliştiği bir ülke ise, işçi sağlığına etkileyen olumsuz faktörlerin temelinde kapitalist üretim tarzının ta kendisi, yani meta üretimi olgusu yatar. Marks'ın Kapital' de bu gerçeği parlak bir şekilde ispatladığı iyi bilinir.

2. 1. Kapitalizmde İşçi Sağlığının Temel Kanunu

Meta üretiminin toplumsal etkilerini inceleyerek vardığı «Kapitalist Birikimin Mutlak Genel Kanunu»nda Marks şöyle diyordu:

«Dolayısıyla, sermaye biriktiği oranda, ücreti yüksek de olsa düşük de olsa, işçinin durumu daha da kötüye gidecektir. Nihayet, nisbi artı-nüfusu, ya da yedek sanayi ordusunu, birikimin büyüklüğü ve canlılığı ile her zaman dengede tutan yasa, Vulcan'ın Prometheus'u kayaya mıhlamasından daha sıkı bir biçimde, işçiyi sermayeye perçinler. Sermayenin birikimiyle birlikte artan bir sefalet birikimi yaratır. Dolayısıyla bir kutupta servet birikimi, aynı zamanda karşı kutupta, yani kendi (emeğinin) ürününü sermaye biçiminde üreten sınıfta, sefalet, çalışmaktan bezginlik, kölelik, cehalet, gaddarlık, zihni yozlaşma birikimidir.

Nihayet, işçi sınıfının düşkünler tabakası ile yedek sanayi ordusu ne kadar yaygın olursa, resmi yoksulluk da o kadar büyük olur. Bu, kapitalist birikimin mutlak genel kanunudur.» (K. Marks, Capital, Cilt 1, sf. 644-645, International Publishers)

Kapitalist Birikimin Mutlak Genel Kanunu, Marks tarafından keşfedildiğinden bu yana kapitalizmin süregeldiği her yerde hayatın kendisi tarafından şaşmaz bir şekilde doğrulandı. Türkiye de bu konuda bir istisna teşkil etmiyor. Gerçekten kapitalist üretim her yerde olduğu gibi, Türkiye'de de işçinin sefaleti bahasına gerçekleştirilmektedir. Ve kuşkusuz bu olgu işçinin en başta sağlığına alabildiğine olumsuz etkimektedir.

2. 2. İşçi Sömürüsünün Temeli

Kapitalist üretimde, bilindiği gibi metanın değerini belirleyen, onun üretimi için sarfedilen sosyal emek zamanıdır. Üretim sürecine giren tüm nesnelere değerleri metanın nihai değerine aynen yansıdığına göre, basitlik için, metanın değerini belirleyen olarak, sadece o üretim süreci boyunca harcanan emek zamanını alabiliriz. Yine bilindiği gibi, bu üretim süreci boyunca işçinin harcadığı emeğin bir bölümünün karşılığı emek gücünün değerini meydana getirir ve kabaca ücret olarak işçiye döner. Geri kalan bölümü ise artı değerdir ve kapitalistin kârını meydana getirir. İşçinin emek gücünün karşılığını —yani ücretini— elde etmek için çalıştığı zamana (t_w), artı değeri üretmek

için çalıştığı zamana ise (t_s) dersek ve üretim süresini de bir iş günü (t_p) kabul edersek;

$$t_w + t_s = t_p \text{ olur.}$$

Bu pek ünlü formül, kârını azamiye çıkartmaktan başka güdüsü olmayan kapitalistin başlıca hareket noktasıdır. Gerçi o meseleyi böyle formüle etmez ve mekanizmanın da bu şekilde olduğu bilincinde değildir. Hatta bu formülü inkâr da eder. Ama esas olan kapitalist birikimin kanunlarıdır ve kapitalisti bu formülün sihrini kavramışçasına yönlendiren de bu olgudur.

Marks yukarıdaki formülü, değişkenlerin çeşitli durumlarını ve kombinasyonlarını ele alarak incelemiştir. Biz burada işçinin sağlığı açısından konumuzu ilgilendiren durumlara kısaca göz atacağız.

2. 3. Kapitalistin Kârını Azamiye Çıkarma Eğilimi.

Ülkemizde 8 saatlik kanuni iş gününün —ya da haftada 48 saatin— uygulandığını varsayarsak (*) iş gününün süresi sabit alınabileceğine göre, açıktır ki kapitalistin kârını arttırmanın bir yolu iş gücünün değerinin —ya da ücretin— düşürülmesinden geçer.

2. 3. 1. Ücretin Düşürülmesiyle Gerçekleştirilen Sömürü

İşçinin sermaye sahibi için çalıştığı süreyi, formülden;

$$t_s = t_p - t_w$$

şeklinde ifade edebiliriz.

Yukarıdaki formülden, kârı arttırmanın yolunun işçinin kapitalist için çalıştığı süreyi arttırmaktan geçeceği hemen anlaşılmaktadır. Şayet incelemekte olduğumuz üretim süreci boyunca işçi emeğinin üretkenliğinde bir değişme olmuyorsa üretim süresi (t_p) sabit olduğuna göre, yukarıdaki formülden, t_w 'de bir azaltma yapılması gerektiği görülür. Gerçekten işçinin iş gücünün değerini elde etmek için çalıştığı süreyi t_w 'yi Δt kadar azaltıp t_w 'ye düşürebiliriz ve bunu;

$$t_w = t'_w + \Delta t$$

şeklinde ifade edebiliriz. Bu ifadeyi genel formülden yerine koyduğumuzda;

$$t'_w + \Delta t + t_s = t_p$$

(*) Böyle olmadığını ve pek çok yerlerde, özellikle küçük işletmelerde kanuni çalışma süresine uyulmadığını biliyoruz. Fakat genelinde kanuni sürenin uygulandığı söylenebilir.

ifadesini elde ederiz. Bu yeni ifadede işçinin karşılığı ödenen —ama emek gücünün değerinden düşük olan— çalışma süresi t'_w ile ifade edilirken, karşılığı ödenmeyen yani kapitalist için çalıştığı süre ise $(t_s + \Delta t)$ halini almıştır.

Yani işçinin ürettiğinden kapitalist tarafından el koyulan miktar, kısacası artı değer Δt zamanında yaratılan değer kadar artmıştır. Kapitalist bu sonuca üretim koşullarında hiçbir değişiklik olmaksızın varmıştır.

2. 3. 2. Emeğin Yoğunluğunu Arttırarak Gerçekleştirilen Sömürü

İşgünü ve emeğin artmadığı halde kârı artırmanın bir diğer yolu ise emeğin yoğunluğunu toplumsal ortalamanın üzerine çıkarmaktır. Bu durumda kapitalist ücrete dokunmaz. Ama işçiyi, çalışma temposunu arttırmaya zorlar. Öyle ki, işçi işgücünün değerine tekabül eden ürün $\Delta t'$ kadar daha kısa zamanda üretsin. Bu halde işçinin kendi hesabına çalıştığı süre;

$$t_w = t_w - \Delta t' \text{ olur.}$$

Genel formülümüzde yerine koyduğumuzda;

$$t'_w + t + t_s = t_p$$

ifadesini elde ederiz. Toplam iş zamanından işçinin kendisi için çalıştığı sürenin çıkartılmasıyla elde edilen artı değer yaratma süresi şimdi t' kadar artmıştır;

$$t_p - t'_w = t_s + \Delta t'$$

Ancak işçinin kendisi ve kapitalist için çalıştığı süreler pratikte birbirinden ayrılmazlar ve işçi kendisi için hangi tempo ile çalışıyorsa, kapitalist için de aynı tempo ile çalışır. Çünkü onun toplumsal ortalamanın üstüne çıkan yoğun emek sarfiyatı iş gücünün bütününe mahsustur. Böyle olunca o patron için de çalışırken t_s süresinden $\Delta t'$ kadar kısa bir sürede normal artı değerli üretmiş olur. Ama kapitalist işini erken bitirdi diye işçiyi salıvermez ve yasal iş günü sona erene kadar işçiyi çalıştırır. Böylece işçi toplumsal ortalamanın üstünde emek harcamak suretiyle patron için bu sefer de $\Delta t'$ ile ifade edebileceğimiz bir süre boyunca fazladan çalışmış olur. Bu şekilde işçi, toplumsal ortalama emek sarfeden bir işçiye nazaran $\Delta t = \Delta t' + \Delta t'$ uzunluğunda bir süre boyunca fazladan çalışmış gibi olur. Bu durumda artı değer üretilen süre toplumsal ortalama durumundakinin $t_s + \Delta t = t_s + \Delta t' + \Delta t'$ eşdeğerine yükselmiş olur.

Kısacası işçi emeğinin yoğunluğunun toplumsal ortalamanın üstüne çıkartılmasıyla hem işçinin emek gücünün değeri karşılığında gerçekleştirildiği üretimin süresi kısaltılmış olur, hem de sanki işgünü uzatılmışcasına mutlak artı değer artırılır. Ve yine burada da kapitalistin el koyduğu, işçinin t'lerde ifade ettiğimiz zaman sürelerinde ürettikleridir.

İşte kapitalist, Marks'ın ünlü formülünden bihaber olmasına rağmen, kârını artırmanın bu iki yolunu «dahice» keşfetmiş ve işçiyi harap edercesine çalıştırmak kapitalistin başlıca dürtülerinden olmuştur. Ve ülkemizde de tüm bilgiler, belgeler, istatistikler aynı kuralın geçerli olduğunun kanıtlarıdır.

2. 4. Sömürüyü Artırmanın İki Yolu ve İşçi Sağlığına Olumsuz Etkiler

Açıkça görülmektedir ki bu nokta işçi sağlığını yakından ilgilendirmekte ve bir bakıma kapitalist üretim tarzında işçi sağlığının toplumsal kökenini oluşturmaktadır.

2. 4. 1. Ücretlerin Düşürülmesinin İşçi Sağlığına Etkisi

Hangi sınıflı toplumda olursa olsun, çalışan insanların ölmeyecek ve yeniden üretime katılabilecek asgari ölçüde beslenmesi ve barınması kuraldandır. Çünkü üretimin ve dolayısıyla insan varlığının sürmesi için bu şarttır. Aynı kural kapitalist toplumda da geçerlidir. Ve işçinin yeniden üretimde bulunabilmesi için zaruri asgari gereksinimlerinin karşılığı, emek gücünün değerini teşkil eder. Bunun somutlanması ise ücretle olur. İşte kapitalist üretim tarzında kâr hırsı sermaye sınıfının öylesine gözünü karartmıştır ki, kapitalist, emek gücünün karşılığına, yani ücrete bile gözünü diker. Sermaye, bindiği dalı kesercesine, kendi varlığının nedeni olan işçinin asgari yaşama şartlarını sağlayan ücrete dahi el uzatır.

2. 4. 1. 1. Yedek İşsizler Ordusunun Rolü

Ama böyle yapmakla bindiği dalı kesmiş olmaz. Gerçi üretimin sürmesi için bütün gün çalışarak emek gücünü harcayan işçinin, ertesi gün yeniden üretim yapabilmesi için emek gücünü yeniden kazanarak iş başına geçmesi gerekir. Ve bunun için de emek gücünün karşılığını elde etmesi ve bunu, emek gücünü yeniden kazanmak için tüketmesi lazımdır. Aksi halde, yani ertesi gün emek gücünün tamamını kazanmadan işbaşına gelirse, iş gününü tamamlayabilmesi için fazladan, yani vücudundan sarfetmek zorunda kalır. Ve bu böyle günler günlere eklenerek sürdürüldüğünde, bir noktadan sonra o işçi artık çalışamaz

hale gelir. Çünkü her günü tamamlayabilmek için fazladan kendi vücudundan aktardığı pay vücudunun tamamını yemiştir. Ve böylesi bir olguya daha önceki sınıflı toplumlarda pek rastlanmamıştır. Çünkü üretimde bulunanın zamansız telef olması, aynı zamanda üretimin bizzat kendini ve tüm toplumu tehdit etmektedir.

Oysa kapitalizmde böyle olmayabilmektedir. Çünkü kapitalistin açgözlülüğü sonucu heder olan işçilerin yerini almak için —hem büyük bir şevkle— bekleyen çocuklar vardır, kadınlar vardır, koskoca işsizler ordusu vardır.

2. 4. 2. Yoğun Emeğin İşçi Sağlığındaki Rolü

Emeğin yoğunluğunu toplumsal ortalamanın üzerine çıkartmak suretiyle —ikinci yoldan— sağlanan sömürünün de işçi sağlığı açısından aynı sonucu verdiği açıktır. Belirli bir süre içinde normalden daha yoğun çalışan bir işçinin sarfettiği emek gücü, bellidir ki normalden fazla olacaktır. Oysa aldığı ücret, ortalama toplumsal emek gücünün karşılığıdır. Bu takdirde işçi bu ücret karşılığı elde ettiği nesnelere tükettiğinde sarfettiği emek gücünün hepsini yerine koyamaz. Ve yine vücuduna başvurmadan başka çaresi kalmaz. Ve işçinin ücretini düşürerek kendine kalan artı değer miktarını azaltmak için el koyduğu Δt sürecikleri, aslında teker teker her işçinin hayatından zorla kopartılan, işçiyi zamanından çok önce çökertip, insan posası haline getiren onlarca yıldır. Milyonlarca işçinin el konulan Δt süreciklerinden bir yanda bir avuç kapitalist akıl almaz servetler biriktiren, öte yanda da koskoca işçi sınıfında biriken bakımsızlık, besinsizlik, erken ihtiyarlanma. kısacası sağlıksızlığın her çeşidini barındıran koyu bir sefalet olur. Marks Kapital'de, kapitalist gelişmeyle birlikte ortamala işçi ömrünün nasıl düştüğünü istatistiklerle göstererek, bu olguyu kanıtlar.

3. İŞÇİ SAĞLIĞI KONUSUNDA TÜRKİYE'NİN DURUMU

Kapitalist üretim tarzında işçi sağlığının temelinde yatan bu olgular Türkiye'de kapitalizmin gelişmesiyle birer birer gün yüzüne çıkmaktadır.

3. 1. İşsizler Ordusunun Büyüklüğü

Türkiye'de büyük bir işsizler ordusu vardır. Bu olgu yıpranacak işçinin yerine yenisinin kolayca bulunması açısından kapitalistin önde gelen güvencesidir. Bu nedenle burjuvazi her zaman düşük ücret politikası uygulamış ve ne zaman sıkışsa ücretlerin yüksekliğinden şikayet etmiştir. Oysa istatistikler göstermektedir ki, Türkiye'de reel ücret-

lerde yıllar boyu artış olmamaktadır. Şu halde yerli burjuvazinin işçinin sağlığı diye bir meselesi yoktur. Onu, işçinin emek gücünü yeniden kazanacak asgari tüketimde bulunması, yani sırf üretimi devam ettirecek kadar beslenip barınması, kısaca geçinmesi hiç ilgilendirmemektedir. Çünkü bir işçi «devreden» çıkarsa yerine konacak yenisi vardır. Üstelik yeni gelecek olan, yine kendi vücudundan yemeğe hazır dinç bir emek gücüdür.

3. 2. Emeklilik Süresinin Kanıtladığı

Ülkemizde işçi emeklilik süresi kapitalistin işçi vücuduna olan aç gözlülüğünün de bir kanıtıdır. Bilindiği gibi, Türkiye’de işçi emeklilik süresi erkeklerde 25, kadınlarda 20 yıldır. Ve erkekler 55 yaşında, kadınlar ise 50 yaşında emekli olurlar. Bu süreler ileri kapitalist ülkelerdekilerle kıyaslandığında bir hayli düşüktür ve kuşkusuz ki işçilerin lehinedir. Nasıl olmaktadır da, Türkiye gibi işçi sağlığının bir hayli ihmal edildiği bir ülkede, böyle ileri bir uygulama olabilmektedir?

Bu kazanımın işçilerin yıllar süren mücadelesi ile elde edildiği ileri sürülemez. Çünkü ülkemizdeki işçi hareketi ileri kapitalist ülkelerdekilerle kıyaslandığında çok daha az gelişkindir. Ve Türkiye işçi sınıfının elde ettiği ekonomik demokratik haklar kapsamında, ileri kapitalist ülkelerdekilerden daha ileri olanlarının bulunduğunu savunmak mümkün değildir. O halde nasıl olmaktadır da, Türkiye’de işçiler ileri kapitalist ülkelerdeki kardeşlerinden çok daha erken emekli olabilmektedirler?

Bunun tek bir açıklaması vardır. Çünkü işçiler yukarıda saydığımız iki temel aşırı sömürüye maruz kaldıkları için erken yaşta yıpranmakta, kısa süre içinde vücutları çalışamaz hale gelmekte ve genç denebilecek yaşta emekli olmaktadır. İşte emeklilik süresinin düşüklüğü, işçi sınıfının bir kazanımı olmaktan çok, işçiyi kısa sürede insan posası haline çevirmekten başkasını düşünmeyen, işçinin sağlığı meselesini bir külfet olarak gören burjuvazinin aç gözlülüğünün bir kanıtıdır.

3. 3. İşçi Sınıfının Köylülükle İlişkisi ve İşçi Sağlığı

Meta üretiminin kanunları işçi sağlığının olumsuz şekillenmesine yol açarken, ülkemizin bazı özgül şartları da bu olumsuzlukları artırmaktadır. Bu faktörlerden özellikle topraksız, yoksul ve az topraklı köylünün, hayatını sürdürebilmek için çareyi işçilikte araması hem işsizler ordusunu alabildiğine kalabalıklaştırmaktadır. Hem de işçi sınıfının sağlıklı yaşama standartının düşmesine yol açmaktadır. Toprakta kapitalizmin gelişmesiyle oluşan nüfus fazlası, köyde çok ağır çalışma koşullarına karşılık düşük bir gelirle geçinmek zorunda kalmaktadır. Bunun

da doğal sonucu şehirlere akındır. Ve köydeki açlık tehlikesinden kaçan bu insanlar için ilk sorunun sağlık olmadığı son derece anlaşılır bir noktadır. Nitekim bu insanlar en ağır çalışma koşullarına —yani toplumsal ortalamasının bir hayli üstünde yoğun emeğe— ve düşük ücrete —yani emek gücünün değerinin karşılığında kesinti yapılmasına— hatta 8 saatin üstünde günlük çalışmaya, fazla itiraz etmeksizin katlanabilmektedirler.

3. 4. Geri Teknoloji ve İşçi Sağlığı

Ayrıca ülkemizdeki kapitalist üretimin teknolojisinin nisbi geriliği de işçi sağlığının genel geriliğine olumsuz etkiyen bir faktördür. Bu durum kapitalistin, işçiyi toplumsal ortalamasının üstünde yoğun emek sarfettirmeye zorlaması sonucunu vermektedir. Geri teknolojinin neden olduğu üretim düşüklüğü —ve dolayısıyla kapitaliste yetersiz görünen kâr— prodüktiviteyi artırıcı imkanlar bulunmadığı sürece, emeği yoğunlaştırmak suretiyle giderilmek istenmektedir. Bunun sonucu olarak da gereğinden çok emek harcayan işçiler kısa zamanda yıpranmaktadır.

3. 5. Kapitalistin Sağlık Tedbirlerini Lüks Sayması

İşçilerimizi iş kazalarında dünyada şampiyon yapan da üretimin temel niteliğidir. Hem iş kazalarının, hem meslek hastalıklarının böylesine yaygın olmasının başlıca nedeni, burjuvazinin bu konularda alınması zaruri tedbirleri lüks olarak görmesidir. Gerçekten kapitalist için önemli olan en az masrafla en çok kârın elde edilmesidir. Ve işçi sağlığını ilgilendiren yukarıdaki temel konularda alınacak her tedbir, kapitalist için maliyetleri artırmaktan başka sonuç vermez. Onun için de üretimi yapan işçinin Ahmet ya da Mehmet, Ali ya da Veli olması önemli değildir. O sadece tezgahı işletecek bir **vücutun** bulunup bulunmamasına bakar. Ve koskoca işsizler ordusu beklediği sürece, yani iş kazasına uğrayacak Ahmet'in yerini alacak bir Mehmet'in bulunması **garantide** oldukça, o sağlık konusunda alınacak her tedbiri bir lüks, üretimin maliyetini artıran gereksiz bir masraf olarak görmekten başkasını yapmaz.

3. 6. Yoğun Emek Harcaması ve İş Kazaları

Böyle olunca da toplumsal ortalamasının üzerinde yoğun emek harcanırken iş kazalarının olağanüstü boyutlara ulaşması, kapitalist için sadece «kötü bir tesadüf» «işçinin karayazısı»dır! Gerçekten ispat edilmiştir ki, yoğun emek harcamaya zorlanan işçinin çalışma temposu, onun işe dikkatini önemli ölçüde azaltmaktadır. Ayrıca yoğun emek harcanmasının yol açtığı aşırı yorgunluk da iş kazalarının artması sonucunu vermektedir. Ve bunun doğal sonucu da, iş kazalarının hızla

yükselmesidir. Toplumsal ortalamanın üstünde yoğun emek harcaması, bir yanıyla işçinin vücudunu yer bitirir ve onu kısa sürede insan posası haline çevirirken, öteki yanıyla da iş kazalarının hızla artmasına yol açarak işçi sağlığı açısından iki katlı bir olumsuzluk getirmektedir.

4. GÖRÜNÜMÜN ALDATICILIĞI

Tebliğimizde kapitalist toplumda işçi sağlığını belirleyen toplumsal maddi temel ele alınarak bunun Türkiye şartlarındaki genel görünümünü incelemeye çalıştık. Ve bunu yaparken de görünürdeki bazı faktörlerden konuyu arındırarak esas mekanizmaya işaret etmek istedik. Bu nedenle ilk bakışta gerçekleri tamamen aksettirmeyen bir sonuca vardığımız kanısına kapılınabilir!

4. 1. Sosyal Kanunların İşlerliği

Bu yanılgıya düşülmemelidir. Bugün Sosyal Sigortalar Kurumu dahil olmak üzere gerçekleştirilmiş pek çok şey olduğunu ileri sürerek, işçi sağlığı konusunda bir hayli adım atıldığını, işçilerin Marks'ın Kapital'inde anlatıldığından çok değişik şartlarda yaşadığını iddia etmek fazla bir anlam taşımaz. Çünkü bizim göstermek istediğimiz temel işleyiş mekanizmasıdır. Ve bu mekanizma, Marks'ın Kapitalist Birikimin Mutlak Genel Kanunu'nu baştan sona doğrulayacak şekilde Türkiyede de işlerlidir.

4. 2. Bu Noktaya Nereden ve Nasıl Gelindiği

Bugün Türkiye gibi geri ve işçi sağlığının alabildiğine ihmal edildiği bir ülkede bile işçinin sağlığı 1850'lerin İngiltere'sinden kat kat ilerdedir. Ama bu noktaya kolay varılmamıştır. Dünya proletaryasının yüzyılı aşkın bir süredir vermekte olduğu zorlu ve kararlı mücadelenin, işçinin sağlığı konusundaki kazanımların elde edilmesinde tayin edici rolü vardır.

4. 3. Sosyalizmin Başarısı ve İşçi Sağlığı

Sosyalizmin önce tek ülkede başarıya ulaşması, daha sonra bir dünya sistemi haline gelmesi, tıbbın geniş emekçi kitlelerin hizmetine en verimli bir şekilde sokulmasını mümkün kılmış ve bu ülkelerde işçi sağlığı, işçinin kendi devleti eliyle en yetkin bir biçimde yönlendirilmiştir. Bu olgu, kapitalist ülkelerdeki işçilerin cansiperrane mücadelesiyle birleşince, işçi sağlığı konusunda henüz sosyalizme geçmemiş ülkelerde de pek çok ileri hak elde edilmesi mümkün olmuştur. Ama bu ülkeler-

de tüm uğraşlar gibi sağlık da bir kazanç alanı, sağlık hizmetleri genellikle alınıp satılır metalar niteliğini koruduğundan, sağlığın halkın hizmetine en yetkin bir şekilde koşulması mümkün olmamaktadır. Ve kuşkusuz ki geliri yüksek olan kaymak tabakaları ile geniş emekçi yığınların sağlıktan yararlanmaları arasında büyük farklar vardır.

4. 4. Ülkemizde İşçi Sağlığı Konusunda Kazanılan Haklar ve Büyük Eksiklikler

Ülkemizde de işçi sınıfımızın süregelen mücadelesi sonucunda —tüm dünyada proletaryanın sağladığı hakların da etkisiyle— işçi sağlığı konusunda geçmişe kıyasla azımsanmayacak kazanımlar elde edilmiştir. Ancak bu kazanımların ileri kapitalist ülkelerdekilerle dahi kıyaslandığında çok eksik olduğu hemen görülmektedir. Geri ve bağımlı bir kapitalist ülke olmanın damgası işçi sağlığına da aynen vurulmuştur. Sağlık konusunda ileri kapitalist ülkelerde emekçi yığınlarla, elit tabakalar arasındaki eşitsizlik Türkiye’de derin bir uçurum halini almaktadır. Hızla palazlanan «sonradan görme» burjuvazi, başı ağrıdı mı milyonlar bastırarak kapitalist metropollerin en şöhretli tıp merkezlerinde soluğu almaktadır. Buna karşılık milyonlarca köylü, en ufak sağlık hizmetinden yoksun olduğu için hâlâ daha bilim dışı —geleneksel— yollardan derdine çare bulmanın peşindedir. İşçiler için —biraz daha iyi olmakla birlikte— durum hiç de iç açıcı değildir. Bugün 4 milyonluk işçi kitlesinin ancak 1,5 milyonu, yani yarısından azı sigortalıdır. Ve sigortalı olanların da sağlık hizmetlerinden ne ölçüde yeterince yararlandıkları ortadadır. Çünkü mevcut düzen hem Türkiye’li işçinin sağlık açısından son derece elverişsiz bir hayata ve bünyeye sahip olması sonucunu vermektedir, hem de Sosyal Sigortalar Kurumu kanalından işçiye götürülen sağlık hizmetleri son derece yetersizdir.

5. SONUÇ

5. 1. Bu Düzende İşçi Sağlığı Çözümüne Ulaşmaz

Gördük ki kapitalist üretim tarzı sürdükçe hangi açıdan olursa olsun işçi sağlığı meselesinin kesin çözüme ulaştırılması mümkün olmayacaktır. Hele bizim gibi geri ve bağımlı bir ülkede bu konunun burjuva iktidarlar tarafından ileri kapitalist ülkelere benzer bir şekilde geliştirilmesi ihtimali dahi söz konusu olamaz. Bir yandan kârını azamiye çıkartmak isteyen tekelci kapitalistlerin gerçek ücretleri kısmak, gerekse emeğin yoğunluğunu toplumsal ortalamanın üstüne çıkarmak şeklinde somutlanan aşırı aç gözlülükleri, —ki ileri ülkelerin tekelleri ba-

ğimli ülkelerin sömürsünden elde ettikleri ilave paylar nedeniyle aynı ölçüde aşırı açgözlülük yapamamaktadırlar— bir yandan da emperyalizme bağımlı ekonominin yapısal açmazlarının işçi sağlığına fon ayırmaya imkan vermemesi, işçi sağlığı konusunda, değil çözüme ulaşmayı, kayda değer kazanımlar elde edilmesini dahi bir hayli müşkülleştirmektedir. İşçi sağlığı meselesinin, çözüme ulaştırılması yolunda ele alınması ancak demokratik halk iktidarı eliyle olabilecektir.

5. 2. İşçi Sağlığı Konusunda Mücadelenin Önemi

Böyle diye işçi sağlığı konusunda sürdürülmekte olan hak mücadelesi bir kenara mı bırakılacaktır? Asla! Çünkü verilmekte olan mücadele ile burjuva nitelikli iktidarlardan da —diğer alanlarda olduğu gibi sağlık alanında da— işçiler yararına haklar elde etmek mümkündür. Ve bu alanda elde edilmemiş diğer haklar uğruna mücadeleyi sıkı bir şekilde yürütmek asla savsaklanmayacak bir görevdir. Çünkü böylesi haklar mücadele süreci içinde kazanılır ve bu kazanımlar işçileri daha fazla mücadeleye teşvik eder, bunların azmini bilir. Ve çünkü işçiler ne kadar sağlıklı olurlarsa, ne ölçüde daha sağlıklı şartlar içinde yaşarlarsa, o ölçüde iktidar mücadelesine katkıda bulunma imkanlarına kavuşmuş olurlar. Daha bakımlı ve dinç bir işçi sınıfının mücadele yeteneği ve azmi de kuşkusuz daha yüksek olur.

6. TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ VE İŞÇİ SAĞLIĞI

6. 1. Bu nedenlerle Türkiye Sosyalist İşçi Partisi işçi sağlığı meselelerine hem Programı'nda hem de çalışmalarında gereken önemi vermiştir. Parti Programı'nda bu konu şöyle ele alınmıştır:

- «Sağlık hizmetlerinin tüm yurttaşlara parasız olarak sağlanması.
.....
- Fuhuşun kesin olarak yasaklanması, teşvik edenlerin cezalarının ağırlaştırılması.
.....
- Sekiz saatlik işgününün her yerde uygulanması.
- Hafta sonu tatilinin iki gün olması.
- Fazla mesainin yasaklanması.
- 16 yaşından küçüklerin çalıştırılmasının yasaklanması, 16-18 yaş arasındakilerin işgününün 6 saatle sınırlandırılması.
- Kadın sağlığına zarar veren alanlarda kadınların çalıştırılmasının yasaklanması.
.....

- **Asgari ücretin, işçinin kendisinin ve ailesinin bilimsel olarak tesbit edilmiş yaşama satandardını karşılayacak şekilde, her belediye çevresinde, belediye ve sendika temsilcilerinden oluşacak asgari ücret komiteleri tarafından belirlenmesi ve her yıl yeniden saptanması.**
- **İşsizlik sigortası kurulması.**
- **Mevcut sigorta kurumlarının, kesin olarak işçi temsilcilerinin denetimine ve yönetimine verilmesi.**
- .....
- **İşçi sağlığına zararlı işkolları için ve iş kazalarına karşı koruyucu tedbirler kanunlaştırılması ve denetiminin işçi temsilcileri tarafından yapılması.**
- **Çalışanların korunması ile ilgili kanunları çiğneyen işverenler için cezal müeyyidenin artırılması ve cezalandırılmalarının mutlaka sağlanması.**
- **Kamu ve özel sektöre bağlı işyerlerinde her belediye sınırı içinde çalışanların çocukları için yeteri kadar kreş, yuva ve bakımevleri açılması.**

6. 2. İşçi sağlığı meselesine Partimiz'in verdiği önem çalışmalarına da yansımıştır. 1. Parti Kongresi'nde alınan kararlar bunun kanıtıdır. Kararlar da aynen şöyle denilmektedir:

«3. 4. İşçi Sağlığına zararlı işkollarında ve iş kazalarına karşı koruyucu tedbirlerin, işçilerin çıkarlarını gözeterek yasaların çıkartılması için çaba gösterir.

3. 5. İşçiye hizmet etmek maskesi altında sermaye sınıfına fon yaratmakta kullanılan Sosyal Sigortalar Kurumu ile ilgili kanun ve mevzuatın demokratlaştırılması ve bu kurumun bütünüyle işçilerin yönetim ve denetimine verilmesi için çaba gösterir.

.....

3. 7. Sigortasız işçi çalıştıran kapitalistlerin cezalanması için gerekli araştırmaları yapar ve sonuçları alınana kadar takip eder.

3. 8. 16 yaşından küçüklerin çalıştırılmasının yasaklanması için mücadele verir. Ancak bu talep sağlanana kadar çıkarların çalışma şartlarının iyileştirilmesi için gerekli girişimlerde bulunur.»

6. 3. Ayrıca Partimiz işçi sağlığı konusunda aşağıdaki talepleri devamlı dile getirmekte ve bu uğurda mücadele vermektedir.

- **Yasal önlemler alınarak işyerinde çalışma güvenliğinin artırılması, işverenlere bu konuda kesin zorunlukların ve ağır cezai müeyyidelerin getirilmesi, iş aletlerinin ve çalışma koşullarının yetkili resmi uzmanlar tarafından sürekli denetimi.**
- **İşçiler için yeterli ve kapsamlı sağlık hizmetlerinin gerçekleştirilmesi.**
- **S.S.K.'nin demokratik bir şekilde işçi ve sendika temsilcileri tarafından yönetilmesinin sağlanması.**

- Sağlık hizmetleri için işverenlerden parasal fonları sağlayacak yasal düzenlemelerin getirilmesi.
- İşçilerin çalışma ve yerleşme semtlerinde poliklinik ve kliniklerin kurulması ,ayrıca kent düzeyinde iş sağlığı merkezlerinin açılması.
- İşçilerin sağlık kontrolleri için yıllık genel denetim (Check-up) ve kısa periyodlu sağlık muayeneleri olanaklarının sağlanması.
- Endüstriyel hijyen standartlarının yükseltilmesi.
- Kentlerdeki belediye hizmetlerinde işçi semtlerine önceliğin tanınması.
- İşçilerin sağlık konusunda eğitilmesini sağlayacak programların uygulanması.
- İş kazaları nedeni ile sakat kalmış işçilerin rehabilitasyon olanaklarının artırılması.
- İşçi çocuklarının sağlığının korunması ve geliştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması.
- Halen içinde birçok olumlu maddeyi içeren iş sağlığı yönetmeliklerinin geliştirilerek mutlaka uygulanması.
- İşçi sağlığı konusunda uygulama ve yaptırımların denetiminde sendikaların ve tabip odalarının söz ve karar sahibi olmaları konusunda gerekli önemlerin alınması sağlanmalıdır.

İşçi sağlığı meselesinin ancak işçilerin devleti eliyle kesin çözüme ulaştırılabileceğini bilimsel olarak tesbit eden Partimiz, bu alandaki hakların elde edilmesi uğruna bir yandan kendisi mücadele verirken bir yandan da bu alandaki tüm olumlu girişimleri desteklediğini ilan eder.

TÜSTAV